

PRIKAZ KNJIGE

Vintar, Špela. 2017. *Prijevodne tehnologije*. Zagreb: Stentor.

Prikaz napisala: Petra Požgaj

Sveučilišni udžbenik *Prijevodne tehnologije* plod je autoričinih dugogodišnjih praktičnih i pedagoških iskustava u radu s prijevodnim tehnologijama na Odjelu za prevoditeljstvo Filozofskoga fakulteta u Ljubljani. Namijenjen je studentima preddiplomskih i diplomskih studija prevoditeljstva, no, budući da pruža opširan pregled razvoja prijevodnih tehnologija koje u suvremenoj prevoditeljskoj profesiji zauzimaju sve važnije mjesto, zanimljiv je i široj prevoditeljskoj publici. Udžbenik je podijeljen u dvanaest poglavlja opremljenih bogatim slikovnim prikazima sučelja prijevodnih alata, što čitateljima olakšava snalaženje u raspravama o njihovim značajkama, te popratnim pitanjima koja kod studenata razvijaju kritičko mišljenje o prevoditeljskoj profesiji i potiču samostalno istraživanje mogućnosti opisanih programa.

U uvodu Vintar prevođenje smješta u kontekst globalne jezične industrije, odbacujući tradicionalne predodžbe o prevoditeljskom zanimanju kao umjetničkom pozivu koji podrazumijeva rad na autorskom djelu, pri čemu u pitanje dovodi čak i naizgled temeljne pretpostavke o tekstu kao temeljnoj prijevodnoj jedinici i čovjeku kao središnjoj instanciji prijevodnoga procesa. U drugome poglavlju autorica pruža pregled razvoja prijevodnih tehnologija od sredine devedesetih godina prošloga stoljeća, izdvajajući globalizaciju tržišta te jačanje Europske unije i ostalih međunarodnih institucija kao odlučujući poticaj razvoju prvih alata s prijevodnim memorijama. U istome poglavlju Vintar navodi i objašnjava temeljne pojmove povezane s prijevodnim tehnologijama, upozoravajući na strelovitu brzinu njihova razvoja koja svaki popis alata čini zastarjelim već u samom trenutku objavljivanja.

U sljedećih šest poglavlja Vintar pruža opsežan pregled suvremene ponude prijevodnih tehnologija. Svako se poglavlje sastoji od uvodnog opisa značajki pojedine skupine prijevodnih tehnologija te rasprave o njihovim funkcijama i

području primjene, što je popraćeno pregledom nekoliko programskih rješenja. Pojedine programe autorica izdvaja na temelju popularnosti ili praktičnosti, uvrštavajući u popis alate različitih cjenovnih razreda, ali i besplatna rješenja s programima otvorenoga koda. Vintar pritom ističe prednosti i nedostatke svakoga programa, što je posebno korisno studentima i prevoditeljima koji žele steći uvid u ponudu kako bi se odlučili za programsku podršku i resurse koji najbolje odgovaraju njihovim potrebama i mogućnostima.

Treće je poglavlje posvećeno prijevodnim alatima koje Vintar definira kao programe ili aplikacije koji se obično sastoje od prijevodnih memorija, alata za održavanje terminoloških baza, alata za provjeru kvalitete, alata za obradu različitih formata datoteka, alata za provjeru pravopisa i gramatike itd. Izdvajajući prijevodnu memoriju kao osnovnu sastavnicu prijevodnih alata koja funkcionira prema načelu ponovne upotrebe postojećih prijevoda, autorica raspravlja o njezinu utjecaju na logiku prevođenja te o značaju na taj način izmijenjenoga prevoditeljskog procesa u kontekstu u kojem 90 posto rada prevoditelja čine repetitivni prijevodi tehničkih tekstova. Posljednji dio poglavlja Vintar posvećuje kraćoj raspravi o iznimno aktualnom i otvorenom pitanju vlasništva i autorskih prava nad prijevodima proizvedenim uz upotrebu prijevodnih memorija i terminoloških baza.

Četvrto je poglavlje posvećeno upravljanju prijevodnim projektima te u njemu Vintar skreće pozornost na poziciju prevoditelja u profesionalnom kontekstu koji nerijetko obuhvaća više sudionika i dijelova prijevodnoga procesa. Značajan dio poglavlja autorica posvećuje financijskom upravljanju projektom, koje je u sklopu humanističkih studija jezika zanemareno, no predstavlja realnost profesionalnoga prevoditeljskog rada. Petim se poglavljem, posvećenim osiguravanju kvalitete, autorica nadovezuje na opis različitih faza prijevodnoga procesa iz prethodnoga poglavlja, predstavljajući alate za otkrivanje neusklađenosti i tehničkih pogrešaka nakon završetka prijevoda. U šestome poglavlju na isti način predstavlja alate za upravljanje terminologijom i pritom ukazuje na zabrinjavajuću činjenicu da se upravljanju terminologijom u cijelom procesu prevođenja posvećuje najmanje vremena, iako je upravo neodgovarajuća terminologija glavni razlog reklamacija naručitelja, u čemu Vintar vidi prostor za daljnji razvoj prijevodnih tehnologija.

Nakon kraćega pregleda posebnosti prevoditeljskoga rada na lokalizaciji u sedmome poglavlju Vintar opsežnije osmo poglavlje posvećuje strojnome prevođenju kao prijevodnoj tehnologiji koja ima najdužu povijest i najveći utjecaj na prevoditeljsko zanimanje. Nakon kratkoga pregleda povijesti strojnoga prevođenja autorica raspravlja o problemima različitih vrsta alata za strojno prevođenje, ističući važnost poznavanja načela njihova funkcioniranja za razumijevanje pogrešaka do kojih dolazi pri njihovoj upotrebi. Posebno mjesto u ovome poglavlju Vintar posvećuje ispravljanju strojnih prijevoda koje čini sve veći dio prevoditeljskoga posla, a u mnogočemu se razlikuje od tradicionalnoga prevođenja. Pritom navodi recentna istraživanja posvećena učincima takvih promjena u prijevodnom procesu na prevoditelje i na kvalitetu konačnoga proizvoda.

U sljedeća dva poglavlja Vinter nudi sažeti pregled oblika prevođenja koji nisu obuhvaćeni ranijim poglavljima. Deveto je poglavlje posvećeno masovnoj podršci u prevođenju kao ambivalentnome fenomenu u kojem ideali brige za zajednicu i užitka u prevođenju bez obzira na novčanu naknadu supostoje (ili je čak omogućavaju) s deterioracijom statusa profesionalnih prevoditelja na tržištu na kojem se najniža cijena može osigurati angažiranjem amaterskih, i često nekvalitetnih, prevoditelja. U desetom poglavlju autorica donosi letimičan pregled opsežnoga područja audiovizualnoga prevođenja i govornih tehnologija, izdvajajući nekoliko programa za podslavljanje te sintezu i raspoznavanje govora.

Sumarnim pregledom prijevodnih alata koje dotad nije spomenula u jedanaestome poglavlju autorica nas dovodi do zaključka u kojemu promišlja budućnost prevoditeljskoga zanimanja. Iako poglavlje započinje pesimističnim pogledom na situaciju u kojoj naručitelji polažu sve više nade u strojno prevođenje, a za ispravak angažiraju govornike ciljnoga jezika s nižom cijenom rada kako bi smanjili troškove prijevoda, u suvremenom kontekstu u kojem sadržaji za lokalizaciju postaju sve složeniji, a naručitelji traže jednaku razinu kvalitete, Vintar i dalje vidi potrebu za visokokvalificiranim prevoditeljima. Pritom u budućnosti nazire prostor za prevoditelje ne samo kao korisnike prijevodnih tehnologija, nego kao njihove sutvorce uključene u razvoj i programiranje najnovijih programskih rješenja.

Kao djelo u cijelosti posvećeno prijevodnim tehnologijama i njihovoj primjeni u prevoditeljskoj praksi, ovaj sveučilišni udžbenik predstavlja jedinstven doprinos korpusu literature posvećene prevođenju na hrvatskome jeziku. Osim studentima koji se upoznaju s radom prijevodnih alata, ova će knjiga biti zanimljiva svim prevoditeljima koji se slažu s autoričinom zaključnom tvrdnjom kako svakoga prevoditelja koji gleda u budućnost karakterizira „tehnološka radoznalost, razigranost, prilagodljivost i samoinicijativnost pri usvajanju novih znanja“ (2017: 96).